

Uttalanden om möjligheten att vid prövning av ett besöksförbud avvakta med förhandling så att prövningen av förbudet görs i mål om allmänt åtal rörande brott

Anmälan

AA framförde i en anmälan, som kom in till JO den 6 mars 2007, klagomål mot bl.a. Ångermanlands tingsrätt och anförde bl.a. att han i november 2006 till tingsrätten lämnat in ett överklagande av ett beslut om besöksförbud och att han ännu vid tiden för anmälan inte fått någon reaktion från rätten.

Utredning

Handlingar i tingsrättens ärende Ä 2822-06 infordrades och granskades. Av dessa framgick bl.a. följande.

Den 17 november 2006 meddelade åklagare AA förbud att besöka viss person till och med den 17 februari 2007. Bakgrunden var att han anmälts för att ha hotat en tjänsteman vid kommunen. AA:s överklagande kom in till tingsrätten den 27 november 2006. Åklagaren förelades den 13 december att yttra sig, och i ett yttrande den 28 december uppgav denne att ärendet kunde avgöras på handlingarna. Dagen därpå inkom en framställan om förordnande av offentlig försvarare för AA. Han var misstänkt för hot mot tjänsteman och överträdelse av besöksförbud. Den 17 januari 2007 bereddes motparten tillfälle att yttra sig i ärendet. Av dagboksbladet framgår att tingsrätten haft vissa kontakter med kammaråklagaren BB i frågan om när åtal var att vänta i brottmålet. Något beslut i frågan om besöksförbud hade ännu i början av april 2007 inte meddelats.

Ärendet remitterades till tingsrätten för upplysningar och yttrande över handläggningen av ärendet.

Tingsrätten (lagmannen CC) kom in med ett remissvar, till vilket var bifogat ett yttrande från rådmannen DD, ett dagboksblad i tingsrättens mål B 3089-06 och ett yttrande från BB (de två sistnämnda här utelämnade).

DD uppgav bl.a. följande.

Såsom ansvarig domare för ärendets handläggning, lämnar jag härmed följande yttrande rörande saken.

Såsom angetts i remissen kom AA:s överklagande av beslutet om besöksförbud, vilket meddelats av åklagare den 17 november 2006, in till tingsrätten den 27 november 2006. Efter föreläggande därom kom den beslutande åklagaren, kammaråklagare BB, den 28 december 2006 in med sitt yttrande över överklagandet. Vid telefonkontakt som tingsrätten den 8 januari 2006 tog med BB med anledning av att AA begärt muntlig förhandling, framkom att hon den 28 december 2006 gjort en framställan om att offentlig försvarare skulle förordnas för AA på grund av misstanke om överträdelse av besöksförbudet i fråga och att tingsrätten sedan den 3 januari 2007 hade förordnat advokat EE för uppdraget. Till följd av framställningen och förordnandet hade ett brottmål – B 3089-06 – lagts upp hos tingsrätten, vilket kommit att lottas på en rotel som annan domare ansvarar för. Vid samtalet med BB uppgav hon vidare att åtal avseende överträdelse av det meddelade besöksförbudet var att vänta, att utredningsarbetet hos polisen hade ”förturskaraktär” och att åtalet därför bedömdes kunna ges in till tingsrätten inom tre veckor.

I 22 § lagen (1988:688) om besöksförbud föreskrivs att om någon har begärt rättens prövning av ett beslut i fråga om besöksförbud och är den mot vilken förbudet gäller misstänkt för brott som har betydelse för prövningen av frågan om förbudet, får beslut i fråga om besöksförbud prövas i mål om allmänt åtal rörande brottet. På grund av vad åklagaren uppgett gjorde jag då den bedömningen att AA:s överklagande lämpligast togs upp till prövning i samband med prövningen av det förväntade åtalet och huvudförhandlingen rörande det. Ett skäl för det ställningstagandet var, förutom de processuella fördelarna med att kunna pröva frågan om förbudet och brottsmisstanken i ett sammanhang, att det av AA:s skriftliga argumentering framstod som angeläget att han fick juridiskt bistånd för att föra sin talan i ärendet, vilket han bedömdes kunde få inom ramen för det tidigare beslutade försvararuppdraget. Behovet av juridiskt biträde framstod än tydligare av innehållet i en skrift som AA senare gav in till tingsrätten i vilken han namngav och sade sig vilja åberopa ett 90-tal vittnen.

När något åtal inte kommit in inom den förutskickade tiden togs nya telefonkontakter med åklagarkammaren i Sundsvall. Alla har inte dagboksantecknats eftersom BB inte alltid gick att nå för ett besked. Den 14 februari 2007 meddelade BB att det inträffat komplikationer i utredningsarbetet som gjort att utredningen inte kunnat slutföras inom den tid som tidigare angetts. Hon upplyste vidare att någon förlängning av besöksförbudet, vilket sträckte sig till den 17 februari 2007, inte var aktuell. Vid ett nytt samtal med BB den 21 februari 2007 bekräftade hon att någon begäran om förlängning inte kommit in men också att åtal om överträdelse av det tidigare förbudet var att förvänta inom kort. Den 15 mars 2007 meddelade hon att polisens utredningsarbete i det närmaste var klart.

De överväganden jag gjorde under februari 2007 då jag insåg att åtalet, trots vad som sagts, skulle dröja var att det tidsmässigt inte var möjligt att hinna kalla till ett sammanträde i det anhängiggjorda ärendet innan tiden för besöksförbudet löpte ut. Å andra sidan bedömde jag att AA, oaktat detta, inte betagits sin rätt att få sin sak prövad eftersom prövningen huruvida beslutet om besöksförbud uppfyllde de angivna grundförutsättningarna i 1 § besöksförbudslagen, alltså kunde ske inom ramen för det åtal som skulle komma; om det vid huvudförhandlingen skulle visa sig att besöksförbud av ett eller annat skäl meddelats felaktigt, skulle ju åtalet om överträdelse av detsamma naturligen komma att ogillas.

Eftersom något åtal inte inkommit vid tiden för det nu begärda remissvaret, har tingsrätten på nytt kontaktat BB och denna gång begärt ett skriftligt yttrande i brottmålet. Av det svar som kommit in framgår, såvitt jag förstår, att förundersökningen snart är slutförd och att åtal är att förvänta inom kort. Läget är i princip oförändrat.

Slutligen kan jag bara beklaga att AA upplever att tingsrätten försummat hans begäran om en överprövning av det meddelade besöksförbudet. Med hänsyn till

ärendets karaktär tycker jag mig ha försökt ”driva på” ärendet i förhoppningen att så snabbt som möjligt få avgjort de lagliga förutsättningarna för åklagarbeslutet den 17 november 2006. Uppgiften om att det förestående åtalet och den förhållandevis korta tid som besöksförbudet gällde – tre månader – har emellertid lett till att tingsrätten inte kallat till något särskilt sammanträde inom ramen för det anhängiggjorda ärendet innan besöksförbudet upphörde att gälla. Måhända är det en klen tröst, men jag är alltså av den åsikten att AA, förutsatt att det som förutskickats kommer att väckas åtal mot honom, på grund av bestämmelsen i 22 § lagen om besöksförbud, kommer att få argumentera och föra bevisning för sin sak samt få prövat av domstolen huruvida det var rätt eller fel av åklagaren att meddela beslutet i fråga.

CC anförde bl.a. följande.

AA ringde undertecknad någon gång kring årsskiftet och var upprörd över att ärendet inte hade avgjorts. Han hade dessförinnan varit i kontakt med tingsrättens kansli i Örnköldsvik. Efter telefonsamtalet med AA kontaktade jag DD som redogjorde för sin bedömning att ärendet borde handläggas tillsammans med det förestående åtalet, som snart skulle ges in till tingsrätten. Jag kontaktade därefter AA och redogjorde för DD:s bedömning.

Något åtal har ännu inte väckts och besöksförbudet har upphört. Med hänsyn härtill kan den slutsatsen dras att tingsrätten borde ha kallat till sammanträde så fort som möjligt eller avgjort ärendet på handlingarna. Samtidigt är omständigheterna i ärendet speciella med hänsyn till att AA har svårigheter att själv föra sin talan på ett adekvat sätt. Vidare bedömdes det förväntade åtalet gällande överträdelse av besöksförbud kunna få betydelse för frågan om prövning av besöksförbudet. På grund härav anser tingsrätten att den bedömning som DD gjorde, dvs. att ärendet om besöksförbud och brottmålet skulle handläggas gemensamt, framstår som riktig. Enligt åklagarens yttrande håller förundersökningen på att avslutas. Om åtal inkommer kommer huvudförhandling att hållas så fort det är möjligt.

Tingsrätten inkom med vissa ytterligare handlingar, av vilka framgick att åklagaren ansökt om stämning mot AA i mål B 3089-06 och att tingsrätten i juli 2007 kallat till en huvudförhandling att hållas den 29 augusti 2007.

I ett beslut den 18 december 2007 anförde *chefsJO Melin* följande.

Bedömning

Av 6 a § lagen om besöksförbud (1988:688) framgår att handläggningen av ärenden om besöksförbud skall ske skyndsamt. Bestämmelsen skall tillämpas på såväl åklagares som tingsrättens handläggning av dessa ärenden (jfr prop. 1987/88:137 s. 44). Det kan i sammanhanget nämnas att det enligt Åklagarmyndighetens föreskrifter skall meddelas beslut i fråga om besöksförbud inom en vecka från det att ansökan om besöksförbud kommit in till eller av annan anledning tagits upp vid en åklagarkammare, om inte särskilda skäl föreligger med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra omständigheter (ÅFS 2005:27).

Har någon begärt rättens prövning av ett beslut i fråga om besöksförbud och är den mot vilken förbudet avses gälla misstänkt för brott som har betydelse för prövning av frågan om förbudet, får beslutet, enligt 22 § lagen om besöksförbud, prövas i mål om allmänt åtal rörande brottet. Därvid tillämpas bestämmelserna om rättegång i brottmål. Bakgrunden till bestämmelsen är enligt förarbetena att det kan förekomma att en fråga om besöksförbud kommer upp under en pågående

brottmålsprocess och att prövningen av besöksförbudet då av praktiska skäl bör kunna ske i brottmålet (a. prop. s. 32). Mot bakgrund särskilt av det nämnda skyndsamhetskravet bör dock frågan om besöksförbud avgöras utan att den slutliga utgången i brottmålet avvaktas, om handläggningen av brottmålet drar ut på tiden (jfr a. prop. s. 51).

Av utredningen framgår att AA:s begäran om domstolens prövning av besöksförbudet, som gällde fram till och med den 17 februari 2007, inkom till tingsrätten den 27 november 2006. Drygt två veckor därefter förelades åklagaren att yttra sig och ytterligare fem veckor senare bereddes motparten tillfälle att yttra sig. Då återstod endast en månad innan besöksförbudet upphörde att gälla.

Tingsrätten prövade inte besöksförbudet under den tid som detta gällde. Som förklaring har DD bl.a. uppgett att han, sedan åklagaren den 8 januari 2007 lämnat besked att åtal var att vänta inom tre veckor, gjorde bedömningen att prövningen lämpligast borde ske i samband med huvudförhandling i brottmålet. CC har funnit att DD:s bedömning, mot bakgrund av AA:s svårigheter att själv föra sin talan och då det förväntade åtalet kunde ha betydelse för prövningen av besöksförbudet, var riktig.

Ett beslut att ålägga en person besöksförbud innebär inskränkningar i dennes rörelsefrihet. Det är från rättssäkerhetssynpunkt nödvändigt att den mot vilken ett sådant beslut riktas har möjlighet att snabbt få åklagarens beslut prövat av domstol (jfr a. prop. s. 29). Jag kan ha förståelse för att en domstol avvaktar med sin prövning av ett besöksförbud om en huvudförhandling i ett därmed sammanhängande brottmål är nära förestående. Som framgått av det nu sagda kan prövningen emellertid inte få anstå annat än under en helt kort tid.

Åklagaren uppgav i början av januari 2007 att åtal sannolikt skulle väckas inom tre veckor. Till denna tid har tingsrätten haft att lägga den tid det tar att förbereda och sätta ut ett brottmål till huvudförhandling, rimligtvis minst ytterligare någon vecka. Enligt min mening var, även om åklagaren skulle ha inkommit med åtal inom den tid som ursprungligen angavs, den tid som kunde beräknas förflyta före huvudförhandling i brottmålet alltför lång. Tingsrätten borde således inte ha avvaktat huvudförhandlingen i brottmålet. I stället borde tingsrätten tidigare än vad som skedde ha kommunicerat ärendet på det sätt som var erforderligt och därefter ha prövat saken utan dröjsmål.

Jag har svårt att förstå den vikt som DD och även CC synes ha lagt vid antagandet att AA senare kunde få riktigheten av besöksförbudet prövad vid en huvudförhandling, vid vilken denne skulle biträdas av en offentlig försvarare. Genom att inte pröva ärendet under besöksförbudets giltighetstid har tingsrätten i praktiken berövat AA rätten att få sin sak prövad. Vad som sedan tiden för ett besöksförbud väl har löpt ut eventuellt uttalas angående förbudets riktighet kan inte ersätta en prövning av den pågående frihetsinskränkningen. Jag är således starkt kritisk till det sätt som ärendet hanterades på.